

Hoewel het grootste aandeel in het broeden voor rekening van het wijfje komt, onttrekt het mannetje zich toch niet geheel en al aan deze bezigheid. 't Verschil tusschen de beide vogels loopt nogal in het oog; de eerste is vrij eenvoudig; grijs met een geel-bruine tint aan hals en borst; de laatste heeft die lichaamsdeelen bijna bruinrood, althans in den broedtijd.

Zoodra de jonge vogels volwassen zijn en de oude dieren zich van hunne zorgen ontslagen weten, laten deze zich bijna niet meer hooren. Zoo stil zijn ze dan geworden, dat hun vertrek, gewoonlijk in September, soms al in Augustus, dikwijls onopgemerkt blijft. De fraaie kleuren zijn dan verdwenen en een enkel overwinterend exemplaar is soms moeilijk te herkennen en valt alleen door zijn grootte op, tusschen de vele gelijkgekleurde stelloopers.

Een groot deel van het vasteland aan Europa, tot aan den poolcirkel bijna, wordt in den broedtijd door den grutto bewoond. Aan gene zijde van de Noordzee kwam hij vroeger ook voor, maar daar hebben de lekkerbekken zijn uitroeijing op hun geweten. In het broedseizoen, als er geen wild te krijgen was, werden de grutto's opgevangen, vetgemest en tot voor vijf shillings per stuk aan den man gebracht. De voor dien tijd, ruim twee eeuwen geleden, buitengewoon hooge prijs bewijst wel, hoe de arme dieren bij de smulgrage Engelschen stonden aangeschreven. Hoeveel keer vijf shillings zouden hun nakomelingen er voor over hebben den grutto weer als broedvogel inheemsch te zien?

Op den trek vanaf 't laatst Juli tot in November en van April tot einde Mei, passeert hier nog een andere grutto in grooten getale; vooral buitendijks houdt die zich op in ontelbare troepen. 't Is de rosse grutto (*limosa lapponica*), een bewoner van Noord-Rusland en Siberië. Hij is een weinig kleiner dan onze inlandsche soort en veel donkerder roodbruin gekleurd. Sommige exemplaren blijven hier den geheelen zomer vertoeven, maar aan broeden denken ze hier niet; daarvoor ligt ons landje veel te Zuidelijk.

J. DRIJVER.

KIEVIT, KRAAI EN TURELUUR.

EZE vogels vormden in onze weiden een vrij getrouw trio. Van samengaan was echter geen sprake. Ze waren met z'n drieën in een en dezelfde zaak betrokken. „Als de kraai er niet bij was, zou het ook wel wonder zijn,” hoor ik de lezers al zeggen, die geregeld mijn opstellen in *De Levende Natuur* gevolgd hebben. En ze hebben gelijk. Zelden blijft de kraai daarin buiten spel. Met dit stukje echter is haar zondenregister, voor zoover mijn ondervinding, vrijwel vol. 't Is dan ook al welletjes, zou ik denken. Waar ik reeds in het najaar van 1902 in dit blad haar gedragingen ten opzichte van de reigers beschreef, daar wil ik ze in haar ver-

houding tot kievit en tureluur niet gaarne vergeten. Want, waar we als jongens zoo genoten in de reigerwei, daar hebben we ook in de lage weiden tooneeltjes gezien, die ons in de hoogste mate boeiden, deden springen van geestdriftige opwinding. Ter zake dan.

Dicht bij ons dorp lag een uitgestrekt laag weiland, waarin tamelijk veel kieviten nestelden. Het aantal is gaandeweg verminderd, ook al, doordat het weidegebied beter droog gehouden wordt, misschien ook, doordat de nesten te vaak geroofd worden, of door beide.

Maar in mijn jongensjaren dan waren er meer en met de noodige tureluurs

Hoe de tureluur zijn eieren verbergt.

en eenige paren grutto's, scholeksters en kluiten vormden ze daar een vogelrijkdom, die ons verzet en plezier genoeg bezorgde. Vooral de kraai was het, die ons tientallen van keeren het hoogste genot verschafte in haar verweer tegen den kievit, die in haar tegenwoordigheid wat al te dicht bij zijn nest, een gevaar voor zijn eieren zag. Een ontmoeting van die twee, onder die omstandigheid, vooral als de kievit gauw het uitkomen der eieren verwachtte, was een tooneel, dat zoo heelemaal in de kinderlijke levenssfeer lag, dat we vaak een poos hebben zitten wachten, of niet een kraai een kievitsnest wilde naderen. In de boomen op de hofstede nestelden elk jaar een of twee koppel kraaien, die daar leefden

gedeeltelijk ten koste van den boer, terwijl de weidevogels de rest moesten opbrengen. De volgende schets wil een zwakke poging zijn, om den strijd tusschen kraai en kievit te schilderen; ware een bioscope-opname mogelijk, zoo'n vertooning zou hoogst interessant zijn.

Daar komt een kraai uit het gebladerte te voorschijn. Ze zet koers naar het weiland.... Mooi zoo.... We blijven staan.... Ze daalt. Met bedaarden wiekslag vliegt nu de zwartrok dicht langs den grond voort.... Dat belooft wat.... ze moet zoo langs het kievitsnest komen, dat we gisteren vonden.... Ze nadert het.... We wachten in spanning. Ons hart klopt van opwindung.... Heer kievit blijft lang weg.... Zou....? *Kieww...wiet*.... klinkt het plotseling doordringend schel over de stille weiden... Daar heb je 'm. In minder dan geen tijd, haast ongezien door ons, is hij als de wind zoo snel omhoog geschoten, krij-schend van woede.... We springen van pret... Hij kent dat zwarte gevaar... Eén, twee... bom.... nog voor de kraai goed en wel weet wat er gebeurt, is de kievit haar op den kop geschoten (gestikt") en is al weer boven. De kraai slaat wat vlugger de logge, zware wieken, rijst en daalt iets, schreeuwt er tusschen-

Nest van de kievit.

door en verhaast haar vlucht.... Doch heer Kievit zit haar alweer op den kop en weer zien we even slechts een verward gefladder van wieken, onder een hevig: „*Kiew...wiet* en *Kra-kra*”. Wat zal de lompe kraai tegen den vluggen, door heilige bezieling gedreven kievit doen? Ze staat er onbeholpen tegenover, moet wel voor zijn fysieke meerderheid de vlag strijken.

Dóórvliegen, zoo gauw mogelijk buiten het gebied van haar bestoker zien te komen, is het eenige wat ze doen kan.

Hoe verder ze zich verwijdert, hoe meer ook de dolle kievit bedaart, en na haar nog een paar keer op den kop gevlogen te zijn, vergenoegt hij zich er mee, haar met driftigen, korten wiekslag op een paar M. afstands te vervolgen, tot ze buiten het gebied is, waar hij geen kraai kan dulden. 't Is een hoogst komiek

gezicht, zoo'n groote, logge kraai bestookt en achtervolgd te zien door den kleineren kievit, tintelend van leven in ieder lid. Echt kwajongensachtig. Laat ik nu den tureluur er bij halen. Wie dezen vogel goed kent in zijn gewone doen, zal hem noch de vlugheid, noch de kracht toeschrijven, om tegen de kraai op te gaan, zooals de kievit dat doet. Hij neemt aan dien strijd ook geen deel. Integendeel, hij zoekt zijn heil en voelt zich veilig onder de beschermende vleugels van den ridderlijken kievit. D. w. z.: hij kiest voor nestgelegenheid bij voorkeur een plaatsje dicht bij — op een pas of 5 à 6 afstands van — een kievitsnest. We behoeven ons den kievit niet zoo edel voor te stellen, dat hij de partij voor den zwakkeren tureluur opneemt. Hij kan dit vogeltje wel geheel negeeren, of hoogstens dulden. Maar door zijn manhaftig optreden voor eigen nest, blijft immers ook het tureluurnest er vlak bij voor rooverijen gespaard. Dat het geen bloot toeval is, een tureluurnest bij een kievitsnest te vinden, bewijzen de ontelbare malen, dat we ze bij elkaar vonden, dat bewijst de uitdrukking, onder ons jongens (en ook anderen): „Nu *de* dêkeiers” (ê is lang als in 't Fr. *même*) als een kievitsnest gevonden was. Dat „*de*” zegt genoeg, hoe vast volgens ons die regel opging. In 't begin van April echter ging ze niet op, daar de tureluurs (Op Schouwen D.: *dêken*) later gingen leggen dan de kieviten. Ook in den drukken tijd van het leggen waren uitzonderingen niet heel zeldzaam. Daar staat weer tegenover, dat we meermalen twee tureluurnesten bij eenzelfde kievitsnest vonden. We vonden wel eens doppen van uitgedronken tureluureieren in de wei, nooit van kievitseieren, ofschoon we maar zullen aannemen, dat ondanks alles, de kraai er wel eens eentje weggekaapt zal hebben.

Aangaande bovenstaande hadden we wel eens een kleine discussie met vader. Deze zei: „Als je dêkeiers vindt, zijn er ook kievitseieren in de buurt.” Wij draaiden het om: „Als je kievitseieren vindt....enz.” Vader beweerde: „De kievit is er eerst, 't zou wel toevallig zijn, als de tureluur zich dadelijk bij hem voegde. Dat kan hij best eerst den 3^{den} of 4^{den} dag doen, zoodat het heelemaal niet onmogelijk is, dat je een nest met 2 of 3 kievitseieren vindt, zonder tureluurnest er bij.” Dat was zeer zeker waar. Wij hielden toch onze meening staande, omdat in onze weiden zooveel meer tureluurs dan kieviten waren, en elk kievitsnest omgeven door 3 of 4 tureluurnesten kwam ons wel wat kras voor.

We hebben ook wel eens een kievit met een meeuw hetzelfde duel zien voeren als met een kraai. Dat zal hij misschien in zenuwachtige overprikkeling gedaan hebben. Wij jongens, konden ten minste zoo'n meeuw niet de minste kwade bedoeling toeschrijven. Een enkele opmerking nog omtrent het nest van den tureluur. Het staat me voor, eens gelezen te hebben — ik weet niet waar — dat hij zijn nest maakt vlak op den grond, ongeveer als de kievit. Een van de reclameplaatjes van de firma Van Houten stelt het ook zoo voor. Het kan wel natuurgetrouw zijn, maar ik herinner me niet, ze ook maar een enkele maal zoo gevonden te hebben. Steeds vond ik ze in lang gras; wel lagen ze soms zóó,

dat ik ze op eenigen afstand kon zien liggen, maar in verreweg de meeste gevallen was het gras zóó lang en welfde het zich zóó volkomen over nest en eieren, dat ik ze bijna of geheel niet zag, al stond ik er ook vlak voor. Dit was vooral het geval, als het nest lag in het z.g. aardgras (het beste gras zeggen de boeren), dat rolronde, donkergroene gras, net stopnaalden, maar langer. Het groeit vooral op de drassigste gedeelten. Het is vaak gebeurd, dat we, als er een tureluur vlak voor ons opvloog, begonnen met onze voeten op te lichten, om te zien, of we soms al niet midden in het nest stonden, om daarna, zonder ons te verplaatsen, met de handen in het gras zoekend om te woelen. We hebben zeer vaak tot elkaar gezegd: „Als de vogel er niet afvloog, dan vond je het nooit.” Dat het broedende dier geheel in het lange gras verborgen kan zitten, blijkt hieruit, dat het ons een enkele maal gelukte, den vogel — op een nest, dat wij wisten te liggen — met de hand te pakken. We kropen dan op de knieën naderbij.

Wat ik boven schreef, las ik nog in geen enkel boek. Wel eens een algemeene aanduiding van de rooverijen der kraaien. Het geeft ons weer een blik, zóó direct in het leven der vogels onderling, dat ik durf hopen, vele lezers een genoegen te doen met het te plaatsen in *De Levende Natuur*, waar het m. i. ten zeerste op zijn plaats is.

J. VIJVERBERG.

NASCHRIFT. Dat de kievit ook wel tegen een meeuw aanlegt, heeft zijn reden, is mij nader gebleken. Als de meeuwen jongen hebben en ze kunnen door guurheid van het weer, niet voldoende voedsel opscharrelen, dan plunderen ze vaak de nesten van de naburige weidevogels. Niet alleen de eieren maar ook de jongen maken ze buit.

KOUDE APRILDAGEN IN DE BERGEN.

ET is maar goed, dat een mensch niet vooruit weet, wat hem te wachten staat, dat heb ik dit voorjaar ondervonden. Had ik geweten, dat daar ginds in den Taunus en op den Hundrúck in midden April de sneeuw hooger zou liggen dan bij ons den geheelen verleden en vóór-verleden winter, dan zou ik m'n reisje daarheen ongetwijfeld tot milder jaargetij hebben uitgesteld, en me dan wellicht met minder tevreden hebben moeten stellen, dan nu het geval was. Want al vond je 't in begin niet zoo aangenaam, per slot van rekening bleek toch, dat er ook bij koude en gure weersgesteldheden nog genoeg te zien en te genieten valt, daar boven in de bergen.

Toen we den 10en April in Bingen uit den trein stapten, riezelde er 'n echt Hollandsch motregentje fijntjes en doordringend neer. Den volgenden morgen was 't weer wat beter en minder guur. Toen vlogen de zwaluwen monter boven den Rijn, en zaten de roodstaartjes opgeruimd van zin in de wijnstokken, moed gevend voor de dagen, die ons nog te wachten stonden. 't Heeft inmiddels niet zoo mogen zijn! 's Zaterdagsochtends, toen ik mijn slaapkamerraam open gooide, lag alles dik onder de sneeuw! Geen dun dekje, zooals dat bij uit-